

Profittur og moralur

Tað er einki skelkandi í tíðindunum um, at Óli Breckmann, blaðstjóri, lögtingsmaður, fólkalögtingsmaður, m.a. vitjar eina stjórn, sum suðrafrikanska hersetingarvaldið hefur innsett í Namibia. Fólkalögtingsmaðurin hefur jú frammanundan vitjað diktatorið á Taiwan, apartheidstýrið í Suðrafrika og mannin, sum hefur ábyrgdina av hópdrápunum í Sabra og Shatila. Sostatt er vitjanin hjá quislingunum í Namibia bert ein logisk fylgja av hinum vitjanunum og ein natúrligur partur av tí ráki, sum hefur verið í fólkalöggjafinum nú í nokkur ár.

Vitjan stavnammansins er tí bæði natúrlig og rimulig við hugsjónarliga stöði, sum hann stendur á. Henda hending skuldi tí í sjálfum seg seg ikki elvt til tað stóra orðaskifti í fjölmiðlunum. Hinvegin átti tað at elvt til umhugsingar og alment orðaskifti, at hann sum fylgisneytar hefur tveir leiðandi feroyskar vinnulivsmenn.

Motiv teirra fyrri at fylgja Breckmann á vinaferð tykjast eftir Dagblaðnum og útvarpssamrøðum at vera fleiri — nokur tyðulig, onnur meira kám.

Dagblaðið, sum tykist vera óalmant málgað fyrri Reidarafelagið, hefur fleiri ferðir vist á, at feroyskir reiðarar eru komnir í neyð av øllum sinum mongu skipum. Okkurt er til ráð at taka og mint verður á fedrarnar, sum lögdu til brots vestur um hav at troyta grunnarnar hjá einum øðrum hjálendi — og tað við dangunum! Ræsurarnar trongjast og mugu tí rúmkast.

Formaður Reidarafelagsins varð herfyri í útvarpinum mintur á samtyktir S.T.s og stöðu Norðurlanda til Suðrafrika og herseting tess av Namibia. Svárið var, at hann fyrri tað fyrsta var farin til Namibia sum feroyskur og, at hann fyrri tað annað bert hevði samráðst við svartar menn.

Hvussu skal almenningurin skilja hetta svar? Merkir hetta, at feroysingar eftir Reidarafelagsins uppfatan ikki eiga at kenna seg bundnar av altjóða samtyktum? Merkir hetta, at vit, av tí at vit eru feroysingar, hava ein annan moral enn restin av demokratiska heiminum? Merkir hetta, at vit í kraft av, at vit eru feroysingar, siga at seta okkum upp móti altjóðasamfelagnum og merkja hesi orð for-

Jóannes Dalsgaard, lögtingsmaður, skivur

mannsins, at vit, av tí at vit eru feroysingar, betur vita hvat gagnar svartar upprunafólkinum, enn hetta fólk sjálf veit?

Formaður Reidarafelagsins kann ikki vera óvitandi um, at Namibia er hersett av einum fremmandum valdi, Suðrafrika, og at hetta vald hefur innsett eina vasalstjórn — svartar vist so, móti vilja og ynskjum upprunafólksins. Hann kann heldur ikki vera óvitandi um, at lögtingið enn ikki hefur avgreitt málið um tiltøk móti Suðrafrika/Namibia. Hvi sigur hann so í útvarpinum, at lögtingið hefur samtykt ikki at boykotta Namibia?

Tað er lítið hugsandi, at tað framkomna reiðarafelagið sum formann hefur kjósað sær mann, ið ongantið hefur lurtat eftir útvarpinum, kveitt í sjónvarpið ella sum ikki hendingaferð hefur skeitt í annað blað enn Dagblaðið.

Hesum hava mong ílt við at trúgva, men skuldi tað veruliga verið so illa statt, skulu vit her til eru fyrri Reidarafelagnum repetera eitt sindur av landalæruni og seguni í Útsuðrafrika.

Fyrri fyrsta heimsbardaga var Útsuðrafrika eitt týskt hjálendi, ið síðan gjørdist mandat undir Fólkaforbundinum. Hetta læt Bretland hava ábyrgd av økinum og Bretland læt so aftur Suðrafrika upp í hendi at umsita okkið fyrirbils.

Tá ST varð sett á stovn

álegði ST øllum londum at lata mandatini upp í hendurnar á ST, so stovnurin kundi skipa fyrri, at mandatini fingi politiskt frælsi. Allir statir, ið sótu við mandatini lótu hesi frá sær, uttan Suðrafrika. Í staðin okti Suðrafrika sitt vald yvir økinum, hersetti tað og setti seinni eina «stjórn» yvir Namibia, ið er fullt og heilt undirgivin stjórnini í Pretoria. Tað er vert at leggja til merkis, at apartheidlógirnar og undantaksstøðan eru galdandi í Namibia eisini og í sjálvum Suðrafrika.

ST hevur síðan stríðst fyrri frælsi Namibia og hevur reist spurningin ferð eftir ferð. Eitt stutt yvirliit yvir hesi tiltøk kann kanska beta um geografisku og søguligu vitan teirra, sum umhugsu samstarv við apartheidstýrið.

Í 1977 avgjórði altjóða dómstólin í Haag, at hjávera Suðrafrika í Namibia var ólóglig og álegði dómstólin Pretoria alt fyrri eitt at fara úr landinum. Samstundis staðfesti dómstólin, at eithvørt stig, ið bar á viðurkenning av verandi stöðu Namibia, var brot á ST samtyktir. Síðan hava trygdarráðið og aðalfundurin ferð eftir ferð gjørt samtyktir, sum áleggja Suðrafrika at lova namibiska fólkinum sjálvum at avgera lagnu sína, t.v.s. at skipa fyrri fræls- um valum og enda hersetingina. Mest týðandi samtyktir í hesum sambandi eru frá 1960, 1962, 1966,

1971, 1976 og 1978.

Herumframt hevur ST skipað fyrri hóp av ráðstevnum, ið allar hava samtykt, at hersetingin og verandi stýri av Namibia eru ólóglig og móti áhugamálinum hjá namibiska fólkinum. Í øllum teimum nevndu førnum hava limalond ST heitt á heimin, um ikki at taka upp nakað slag av sambandi við «stýrið» í Namibia. Einstakar fyrirtekur í ávisum londum hava brotið hesar samtyktir og ST fyrireikar nú sakarmál móti hesum fyrtekum á altjóða stigi eins væl og í londunum, har fyrirtekurnar hoyra heima.

Nú ber tað sjálvsagt ikki til at lástast um vón í samband við stöðu ST út frá tí, at vit eru feroysingar og galda tí fyrri okkum ongong skrivaðar og óskrivaðar altjóða reglur, so leingi vit kunnu vinna nokur oyru afturat. Alt málið er bara ikki so einfalt. Fyrri tað fyrsta ynskja vit jú, at altjóðasamfelagið skal virða tær altjóða reglur, sum galda fyrri okkara landa- og sjó- øki. Fyrri tað annað hava vit hoast alt eitt altjóða

umdømi at røkja, hóast hetta man vera sum Harragud veit av tí ferðavirksemi, sum ávisir politikarar reka. Fyrri tað triðja er spurningurin um samstarv við Namibia ein spurningur um moral úti sum heima. Ella við øðrum orðum: er tað so umráðandi at vinna pening, at ein ikki hevur ráð til sama moral sum stórt sæð allur umheimurin tykist hava ráð og vilja til. Í fjórða lagi áttu reiðararnir at umhugsast, at tað teir møguliga koma at skera í Namibia, kunnu vit koma at missa á øðrum øki. Tað eru fá viðurskipti, sum eitt nú amerikansku brúkararnir eru so tilvitandi um og so misnøgdir við sum racismuna í Suðrafrika/Namibia. Tað voru hesir brúkarar og ikki amerikanska stjórnin, sum noyddu stórfyrirtekurnar at taka seg úr Suðrafrika/Namibia.

Hvat fara hesir brúkarar at siga til at feroyskir reiðarar sum teir fyrstu í heiminum forbrota seg móti altjóðasamfelagnum?

Hendan spurningur kundu reiðararnir sett

sær, samstundis sum teir gjørdur sær greitt, at tær samanberingar, teir styðja seg til, halda ikki (russarasáttmálin v.m.). Namibia er hersett land. Hersetingarvaldið drepur, torterar og kugar namibiska fólkið dag og dagliga. Hersetingarstjórnin er bert viðurkend av einum landi í øllum heiminum — Suðrafrika og fyrr var illa, tí Botha hevur sjálfur sett hana!

At feroysingar nú einsa- mallir seta seg út yvir altjóða samtyktir og reglur, kann tí ikki umgangast at fáa fylgjur — fylgjur fyrri okkara umdømi, fylgjur fyrri okkara útlutning og fylgjur fyrri okkara tjóðskaparliga og politiska moral. Teir, sum skulu taka avgerðirnar um samstarv við Namibia, áttu tí at hugsað seg væl um, men hetta er væl eitt ov stórt krav at seta, tá hugsað verður um tað teir hava sagt í fjölmiðlunum, og tá hugsað verður um, hvørjum teir gera ferðalag við.

Jóannes Dalsgaard

